

ЦЕНАТА НА МИГА

Той беше яко момче, балканджийче, и докато не дойде време за казармата, не знаеше що е туй градски живот. Два или три пъти като малък беше ходил с чичо си до града и се връщаше оттам объркан – не можеше да разбере защо толкова много народ се бе събрал в тези каменни грамади и от сутрин до вечер се шураше между сивите му стени.

Най си му беше хубаво горе в планината. Не можеше да си представи, че има нещо по-хубаво от цветналата се поляна пролетес или от ромолящия ручей лете. А като заблее стадото, като звъннат онези звънци, ех!...

Едва изтрая двете години в казармата. Случи на добър командир. Той, като разбра, че досега само овце бе пасъл, му повери малкото стопанство на поделението. Ела да видиш тогава, какво се казва стопанство!

Дойдеха ли началници на проверка, все там ги водеха. Вчера при уволнението му дадоха медал за добра служба.

Сега вървеше с раница през рамо по улиците на големия град и чакаше да дойде време за автобуса. Нямаше търпение да се върне в село. Мислеше си, че животът му едва тогава щеше да започне отново.

Носеше в раницата сухоежбина от казармата и се чудеше къде да седне да похапне – все къщи, блокове, улици... По едно време се озова до една градинка – окосена, подредена, гледана... Трепна му сърцето, сякаш стара дружка бе съзрял – напomini му ливадите край село. Нагази с премаляло сърце в зелената трева, прескочи лека с теменужки и се заоглежда за сенчица да поседне.

По едно време чу някой да вика и се обърна. Възрастен човек тичаше по алеята и викаше.

“На мене ли викаш, чичо?”

“Да се махаш оттам, вагабонтин такъв! Това е градинка, а не поляна! Махай се, докато не съм те забъртал с бастуна!” – вика той и размахва един такъв, тежък бастун, но не нагазва в тревата.

Стори му се шега тази работа на нашето момче и като се усмихна под мустак, махна с ръка и седна под едно храстче. Тъкмо захвана да развързва раницата и нещо се стрелна във въздуха. Докато разбере, тежкия бастун се тресна до него и като се преметна, го перна по главата – не силно, но колкото да го заболи.

“Бре, главо изкуфяла! Ти по мене ли хвърляш?” – викна момчето и запрати бастуна обратно.

Как се извъртя, пустият му бастун, като литна, та право връз мъжа. Издрънка на твърдо, човекът подви крака и се строполи.

“Ха сега, де!” – извика уплашен момъкът и затича към него. Мъжът беше подбелил очи и приритваше.

Развика се момчето, насъбраха се хора. Добре че болницата се случи наблизко, та го закараха веднага. Нашето момче – все подире и на всички разказва какво се бе случило.

“Значи, хвърли бастуна и го удари?” – питаше после следователят.

“Хвърлих не да го ударя – исках само да го сплаша да не гълчи...” – обясняваше момъкът.

Пред съда каза същото. На делото родителите му седяха най-отпред и подсмърчаха, свели глави – жал им беше, че не успяха да се порадват на момчето си след казармата, а им тежеше и това, че бе посегнало на стар човек.

И тъй като човекът сега лежеше парализиран, дадох му две години присъда, отделно от парите, дето да плати. Напразно адвокатът наблягаше на възрастта на пострадалия, когато кръвоизлив в мозъка може да се получи от какво ли не, както и на чистосърдечните признания на момчето. Присъдата беше потвърдена и влезе, както се казва, в сила.

Затворът му се видя пак казарма, но много по-строга. Тежеше му, но слушаше и изпълняваше всичко. Като мина първата година, началникът го извика и му каза:

“Доволни сме от тебе, младеж, добре работиш! Ще те предложим за предсрочно освобождаване след няколко месеца...”

Ех, как му заигра сърцето тогава! Той беше забравил вече какво е това свободата!

Няколко дни преди да го пуснат, поискаха хора за аварийна работа в новия завод. Наводнението бе затлачило някакви тръби.

Три дни работиха яко. Широките почти човешки бой тръби бяха пълни с кал и тиня и те едва-едва напредваха под светлината на подвижните лампи.

По едно време той така се унесе, че не разбра кога другите бяха излезли за обяд. Разчистваше с лопатата и си мислеше за деня, когато щяха да го пуснат. Дали щеше да е слънчев като днешния?

Както копаше замислен в полумрака, нещо светна през него. Спря заслепен и като посвикна, разбра с почуда, че това беше денят!

Той се задъхаше от радост и удвои усилията си. Скоро малкото петънце светлина стана голямо и пред него блесна небе и зелена, тучна ливада, обляна от слънцето. Подаде глава навън и се огледа. Заводът беше далече назад. Наоколо нямаше жива душа и бе толкова тихо, че се чуваха пчелите по цветчетата.

Стъпи полека на тревата и се усмихна невярващ, сякаш бе попаднал в рай. Тревата изскърца под краката му, замириша на зелено и на мащерка... Поста един миг в захлас, чакайки нещо да се случи, но нищо не се случваше.

Тогава отново се видя малко момче, там, горе в планината, сред поляните; стори му се, че онези години в казармата и в затвора никога не са били и като вдъхна дълбоко сладостния въздух, тръгна бавно напред, без да се обръща.

След час бе горе в планината. Сам не разбра как се оправи между хълмовете, но скоро усети, че върви по познати пътеки.

В селото пристигна по тъмно. Слушаше замаян познатите звуци, дишаше свежия селски въздух с миризма на дим и оборски тор и му се щеше да се провикне от радост.

Родителите му го очакваха, но не днес и не в тези дрехи... Когато разбра, какво бе сторил, вече беше късно.

Към полунощ тръгна за кошарите. Спа в сеното под навеса, сутринта пи до премала прясно мляко от бакърчето, помогна да изкарат овцете и зачака.

Мъглата още не се беше вдигнала, когато дойдоха за него. Тръгна спокойно и безропотно, сякаш бе знаел всичко отпреди – още от мига, в който стъпи на зелената морава и видя през себе си простора, облян от слънце, чист като пролет...

